...йрый былбыл, ... сәхнәдә

...иева турындагы истәлекләре белән ...ы уртаклаша

га кияүгә чыкты. Менә шундый «тарихи» вакыйгалар да бар минем тормышта (көлә)!

Хәмдүнәгә мин армиягә киткәндә тугыз гына яшь иде әле, хезмәт итеп кайтуга, бик матур булып үсеп торган.

Мин кайда булсам, сеңлем шунда булды

Хезмәттән соң мин Уфада урман хуҗалыгы белгечәнә укыдым. Тәтешле районына эшкә җибәрделәр. Хәмдүнә ул вакытта Стәрлетамак «культпросвет»ын тәмамлап кайткан иде, минем янга Тәтешлегә килде. Гомумән, мин кайда булсам, шунда булды ул. Гаиләдә бердәнбер ир-ат булганлыктан, кыз туганнарым өчен һәрчак җаваплылык тоеп яшәдем. Үземнән бәләкәйләре өчен бигрәк тә.

Авылдагы иң акыллы, иң чибәр кызга – Лүдә апагызга өйләндем. Хәмдүнә белән алар бик татулар иде. Тәтешледә урман хуҗалыгында өлкән инженер булып эшлим, берничә чакрым йөреп эшләргә кирәк. Районда яңа гына музыка мәктәбе ачылды, сеңлем шунда эшли, мәдәният йортында түгәрәкләр алып бара. И яратып, күңел биреп эшләде ул эшен, сәхнәдә атлап түгел, очып йөри иде!

Балалар тугач, без шәһәр җиренә төпләнү турында уйлана башладык. Нефтекамадан ерак булмаган Николо-Березовканы ошатып, 1975 елда шунда күчендек. Хәмдүнә дә безнең арттан калмыйча, бирегә килде. Николо-Березовка мәдәният йортына эшкә керде. Мин кайда булсам, сеңлем шунда. Араларыбыз бик җылы иде.

Мин командировкага киткәч, үзен Казанга чакырганнар. Ул вакытта телефоннар юк чак, җиңгәсе белән кат-кат уйлашканнар да, Хәмдүнә Казанга юл алган. Аның өчен биш сөенсәм, ун көендем – начарлыкны, хәйләне белмәгән, беркатлы, самими авыл баласы иде бит ул. Әллә ни үзгәрмәде дә инде, олыгайгач та шундый булып калды. Авыл кызы булуы белән гомергә горурланды.

Мәскәү сәхнәсен яулау

Эшен белеп һәм яратып эшләде. Әле Тәтешлегә кайтып эшли башлаганда, аңа 22 генә яшь иде. Шулай булуга карамастан, үзе җитәкләгән ансамбль белән Мәскәүгә кадәр барып җитте! 1972нче елда бал биюләре ансамбле белән Кремль Сараенда чыгыш ясады ул. Тәтешленең Хәмдүнәне җибәрәсе килмәде, ул вакыттагы беренче серетарь Нәдим Гамил улы (бик яхшы кеше иде, мәрхүм) хәтта фатир да вәгъдә итте, әмма Хәмдүнә бездән калмады, бирегә күченеп килде.

Икенче әнкәй

Минем тормыш иптәшем Лүдә белән икесе сердәшләр иде. Беркемгә сөйләмәгән серләрен аңа сөйләде Хәмдүнә, киңәш сорап, кайчак елап шалтыратты. «Җиңгәй минем әнкәй урынына калган кешем инде, минем өчен икенче әнкәй ул!» – ди иде. Хатын-кызның сөйләшер сүзе бетәмени, сәхнә күлмәкләреннән башлап, гаилә мөнәсәбәтләренә кадәр гәп куерталар иде.

Икебезнең характер бер!

Хәмдүнә сеңлем белән икебез әләгешеп, пыр тузып тиргәшеп киткән чаклар да еш була иде инде – чөнки икебезнең дә характер бер. Спурлашабыз да китәбез! «Эй, абый! Үзеңне сагынып кайтам да, тиргәшәбез дә китәбез, әйме?!» – дип көлә иде азак үзе.

Көчсезләрне яклады

Я л а г а й л ы к н ы, икейөзлелекне, ялкаулыкны, кеше чәйнәгәнне, хәйләкәрлекне, кешегә аяк чалганны гомер яратмады ул. Үзе дә бик нык кыйналды. Сәләтеннән көнләшүчеләр, зыян итүчеләр, гайбәт таратучылар табылып торды юлында. Хәмдүнәне, хатын-кыз булса да, бик көчле димен мин аны. Таш бәрәләр дип, кешегә җавапка таш атмады – акыл белән итте, сабыр була белде.

Аңа гел, үзе кебек, кагылганнар, кайдандыр гаепсезгә куылганнар сыенды. Шундыйларга терәк була белде ул. Өе дә, күңеле дә һәрчак ачык иде.

Бар, дәвалан, аннан килерсең!

Хәтердә, бер вакыт өендә ремон эшли башлады. Игълан биргән дә, бер штукатур хатын килгән моңа эшкә. Билен тотып, чак йөри, ди. Хәмдүнә эшнең нилектә икәнен сораштырган инде, теге бичара биле белән бик интегә, дәваланырга, операциягә акчасы юк икән. Сеңлем тиз генә моңа эшләгән өчен күпме акча бирергә тиешлеген чутлаган да, «менә акчаны алдан бирәм, бар башта кайтып дәвалан, аннары килерсең, мин сине көтәрмен», – дип акчасын кулына тоттырып чыгарган. Күпмедер вакыт узгач, теге хатын, булды, әйбәтләндем, кайчан килим, дип шылтырата икән. Хәмдүнә аны көтеп утырамы соң инде – әллә кайчан икенче кеше яллап, эшләткән ремонтын. Шундый кешеләрне җәлли, тизрәк ярдәм кулы сузарга тырыша иде ул. Артистлар да бит акчага туенып яшәмәде элек, командировкада, суык клубларда, барлы-юклы кием белән чыгыш ясыйлар иде, бичаралар, салкын машиналарда йөриләр иде.

Дәвамы 7нче биттә.

• ХӘМДҮНӘ ТИМЕРГАЛИЕВА ТУУЫНА - 75 ЕЛ

Сайрый былбыл, сайрый былбыл, сайрый былбыл... сәхнәдә

Татарстанның халык артисты Хәмдүнә Тимергалиева турындагы истәлекләре белән абыйсы Фәнәви Сәетгали улы уртаклаша

Ахыры. Башы 6нчы биттә.

Хәмдүнә Кытайда да Хәмдүнә инде ул!

Соңрак бик күп җирләрдә, бик күп илләрдә булды ул. Аллаһка шөкер, анда инде бырлык уңайлыклары булган кунакханәләрдә «адәмчә» яшиләр иде. Бервакыт Хәмдүнәне Кытайга ниндидер бер бәйрәмдә чыгыш ясарга җибәрделәр. Тик аны каршы аласы якка хәбәр итәргә онытканнар, килеп төшкән бу Кытайга – берәү дә көтеп тормый икән. Инде нишләргә? Тегеңә эндәшеп карый, моңа эндәшеп карый – аңлаучы юк. Шулай кайда барып сугылырга белми торганда, бер ят ханым килеп, «Сез җырчымы?» – дип сораган. Ул җәһәннәмдә аны таныган кеше табылуын әйт әле син?! Шул адәм Хәмдүнәне тиешле җиренә илтеп куйган, бик гафу үтенгәннәр үзеннән. Шулай итеп Кытайда да таныганнар үзен! Без моңа бик аптыраган идек! Ходай Тәгалә юлына шундый бәндәләрне чыгарып куйгандыр инде. Аннан кайткач «Телләрне өйрәнәм әле, болай булмый!» дип йөрде хәтта (көлә).

Музей булырмы?

Исән чагында гел әйтә килде: «Мин үлгәч, йортымны музей ясарсыз!» – дип. Әмма аның китүе бу кадәр тиз булырын кем белгән?! Ул көнне без җиңгәң белән балчык бушатып йөрибез. Улыбыз килгән. Сүзен әйтәлми: «әни, ни...», «ни, Хәмдүнә апа...» – дип тик тора. Бик авыр хәбәр булды. Бик авыр югалту. Балалар бигрәк яраталар иде аны! Үзе балалар өчен җан атып тора иде!

Рәхмәт инде, озатканда Башкортстаннан бик күп артистлар килде. Татарстанның Президенты Рөстәм Миңнеханов, элеккеге Президент Шәймиев та бар иде. Хөрмәтләп озаттык Хәмдүнә сеңелкәемне. Вакытсызрак, әлбәттә. Әмма зур хөрмәт белән, кадерләп озаттык.

Халык сөюе

Нишләптер, бик яраттылар бит аны. Концертларына Казанга да, Уфага да бик күп йөрдек без аның. Хәмдүнә җырларга чыкса, зал торып басып кул чаба иде. Сәхнәдән озак җибәрми торалар иде. Үзе дә халыкны яратты. 51 ел сәхнәдән төшмәде бит – халкына хезмәт итте. Чирләсә дә, күңеленә авыр чакта да, программасын чигермәде. Шул вирус чыккач концертларның булмый торуын бик авыр кичерде. Тик яту аның канында түгел иде. Ничә ел эчендә беренче тапкыр шулай эшсез торды бит ул. Чаралар кабаттан үткәрелә башлагач, шатланып, күңелләре үсеп киткән иде... Тик менә шундый авыр хәлгә тарыдык.

Кеше өчен сөенә белде

Артист халкы арасында төрле хәлләр була. Кеше өчен сөенә белү, гомумән, сирәк сыйфат ул. Ә Хәмдүнә сөенә иде. Үзебезнең Башкортстаннан Татарстанга килгән һәр артист өчен сөенде, һәрберсенә ярдәм итәргә тырышты. «Дуслык җыры»нда жюрида иде бит ул, талантлы яшьләргә үсәргә, зур сәхнәгә чыгарга кулыннан килгәнчә ярдәм итәргә тырыша иде.

Соңгы бүләк

Хәмдүнәнең вафаты алдыннан улыбыз Азамат оныгыбызны Казанга илтеп, фатирга урнаштырып кайтты, шунда Хәмдүнә безгә бик матур чәй сервизы җибәргән. Артыннан шалтырата: «Җиңгәчәй, теге берәр-берәр йөргән чәшкеләреңне ташлап, шушы бертөрледән генә чәй эчегез яме!» – ди. Без көләбез, савыт-саба күп бит ул, тик һәркемнең үзенең «ияләшкән» кружкасы бар, шуннан эчеп йөрибез. Башта «нигә тагы безгә бүләк җибәрдең инде, безгә бер әйбер дә алма, бар нәрсәбез дә бар!» – дип тиргәгән идем дә, хәзер чәшкеләрен тотабыз инде, аны искә ала-ала чәй эчәбез (күзләре дымлана).

Сеңлем, сеңелкәем!

Минем 80 яшемне билгеләгәндә Хәмдүнә бик матур итеп әзерләнеп кайтты, ямьле, матур итеп үткәрдек. Мин гармунда уйнадым, сеңлем җырлады. Җыр, гармун – затта безнең. Туганнарым арасында матур тавышлар бик күп. Сеңлем Әлфия дә бик матур җырлый. Гармунны мин бик кечкенә чагымнан уйнатам. Беренче гармунны әткәй ат хакына сатып алып кайткан иде. Аннары үзем алдым, җиңгәгез әле дә тирги, өйгә күчкәч, ятып йокларга карават юк иде, син гармун күтәреп кайттың, ди (көлә). Яратып уйныйм. Гаеп итмәсәгез, менә сезгә дә әткәйләр җырлаган бер җырны җырлап күрсәтәм (Фәнәви абый, кулына гармун алып, көй суза).

Хәмдүнә үзенең 70 яшенә арналган иҗат кичәсен бик матур итеп, югары дәрәҗәдә үткәрде. 75е насыйп булмады менә... 75ен ансыз гына каршылыйбыз. Тыныч йокласын инде, дөньялыкта бик тынгысыз булды, ахирәттә тыныч булсын!

Гөлнара ГЫЙЛЕМХАНОВА язып алды.

Рәсемдә: Фәнәви Тимергалиев Татарстанның халык артисты Хәмдүнә Тимергалиева белән (фото гаилә архивыннан).

• 27 МАЙ – ГОМУМРУСИЯ КИТАПХАНӘЛӘР КӨНЕ

Китапка мәхәббәт китапханәче аша килә

Сүзем Зур Бадрак китапханәсе мөдире Нэля Нафикова турында. Ул Яңа Кизгән авылында туып-үсә. Бөре педагогия институтын тәмамлагач, район мәгариф бүлеге юнәлеше буенча Бадрак авылына балалар бакчасына эшкә урнаша. Шушы авыл егете Илдар белән гаилә корып, өч ул тәрбияләп үстерәләр.

– Гаиләбез тату, тырыш. Ирем алтын куллы. Улларым да, тормыш иптәшем дә миңа таяныч. Әтием дә мәдәнияттә бик күп еллар эшләгәнгәдер, мин дә китапханәгә эшкә күчтем. Ул вакытта Нәфисә апа Хабибдиярованың да: “Әйдә, син булдыра аласың”, – дип әйтүе дә булышлык иткәндер. Озак уйлап тормадым, китапханәгә эшкә урнаштым, – дип сөйләде Нэля Наил кызы.

Дистәгә якын гомерен китапханәче эшенә багышлаган Нэля ханым тынгысыз, эзләнүчән булуы белән аерылып тора, һәр үткәргән чарасына яхшылап әзерләнә. Үз һөнәренең остасы ул. Китапханәгә эшкә килгәннән бирле төрле кызыклы чаралар үткәрә, авылның өлкән буын кешеләре белән аралашып авыл тарихын барлый, аларны киләчәк буын өчен теркәп бара. Нинди генә язучылар, журналистлар белән очрашу уздырмады ул, саный китсәң очына чыгарлык түгел. Җирле каләм тибрәтүчеләр дә китапханәнең еш кунаклары. Ничек җитешә ул барсына да дигән сорау еш туа. Ә бит һәр очрашуга сценарий язасы, чыгыш ясаучыларны әзерлисе, тамашачыны җыясы, чәй өстәле әзерлисе... Әлбәттә, эшеңне чын күңелдән яратмасаң, боларның берсенә дә җитешеп булмый.

– Китапханәче һөнәрен гаять киң кырлы, өстәмә белем бирүче дип әйтер идем мин, чөнки күпме байлыкка хуҗа бит без. Әдәби әсәрләр, энциклопедияләр, сүзлекләр, электрон дәреслекләр, таблицалар һ.б. Ә инде шушыларны укучыга җиткерү, тәкъдим итә белү китапханәчедән тора. Яңа кайткан китаплар, яңа чыккан газета-журналлар белән таныштыру өчен төрле ысуллар кулланам. Хәзерге замана баласын китап укуга тарту җиңел түгел. Алар телевизор, компьютер, интернетны китап укудан өстенрәк күрә. Чөнки уйлыйсы юк. Минем иң зур теләгем, шушыларны укучыга җиткерү. Күп төрле әдәби иртәләр, викториналар, китап күргәзмәләре, әңгәмәләр үткәрәм. Бер генә язучының да юбилейларын билгеләми калмыйбыз. Хәзерге укучыга китапны күрсәтеп, исемен атау гына җитми, аны җәлеп итәрлек юллар эзләргә кирәк. Китапханә – информацион үзәк булырга тиеш. Заман белән бергә атлаучы китапханәче өчен хәзер бик күп мөмкинлекләр бар, – дип урталашты китапханәче.

Нэля Наил кызы һәрбер килгән кешене елмаеп каршы ала, мөлаем сөйләшә, киңәшләрен бирергә тырыша. Шуңа күрә китапханәдән бер дә кеше өзелми. Кемдер китап алырга килсә, икенчесе хәл урталашырга... Китапханә – серле дөнья булса, китапханәче Нэля – шул серне чишәргә ярдәм итүче.

Мәктәп, балалар бакчасы, авыл биләмәсе, мәдәният йорты хезмәткәрләре белән тыгыз элемтәдә тора китапханәче. Авыл, район, республикада үткән төрле чараларда да катнашырга вакыт таба безнең Нэля ханым. Авылын, кешеләрен

һәм үз эшен яратып, күңел биреп башкарганга күрә барысына җитешә, һәркемгә игелек эшләп, шуннан тәм табып яши китапханәче Нэля Наил кызы.

Лира ЮРАСОВА.